

54 JUSTICE

Jádrem sporu o bankovní poplatky je otázka, do jaké míry člověka zavazuje úplný a vědomý souhlas s obsahem smlouvy

56 ČÍNA

Ve vývoji čínské ekonomiky se prosazuje zpomalení růstu, vyšší cenové výkyvy a pozvolně posilování měny

57 ČÍNA

Někdejší Říše středu pokračuje v úspěšném růstu. Z jejího úspěchu mohou těžit i její obchodní partneři

Spory o bankovní poplatky - kam dál?

Pokud Ústavní soud vysloví v konkrétním případě zobecňující závěr o tom, že ujednání o poplatku za správu úvěru je neplatné, bude to mít zásadní vliv na rozhodování obecných soudů

Koncem loňského roku (*Euro 44/2013*) jsem se v této rubrice věnoval hromadným žalobám, jak média nazvala spory o bankovní poplatky, které poslední dobou zahltily českou justici a další orgány státu. Spory o bankovní poplatky se netýkají všech poplatků placených klienty bankám. Jedná se prakticky výlučně o poplatky, které jsou spojeny zejména s úvěrovými a podobnými smlouvami a které platí klienti „za správu úvěru“, jak je ve smlouvách uváděno.

Dominantní je v této záležitosti iniciativa Poplatkyzpět.cz, která oslovila velké množství klientů bank s cílem pomoci jim přimět banky k vrácení již zaplacených poplatků, a to s argumentem, že poplatky jsou neplatné pro rozpor se zákonnou úpravou ochrany spotřebitele. Iniciativa zájemcům zprostředkovala podání žalob na banky, jimiž se klienti domáhají vrácení již zaplacených poplatků. V případě úspěchu žalob by dalším efektem bylo i zrušení povinnosti poplatky v jednotlivých případech platit v budoucnu právě pro

soudem shledanou neplatnost příslušných smluvních ujednání.

Jádro sporu je jistě významné pro zúčastněné banky i klienty, ale nejen pro ně. V nejobecnější rovině se totiž jedná o otázku, do jaké míry člověka zavazuje úplný a vědomý souhlas s obsahem smlouvy, a také o to, jak transparentně musejí podnikatelské subjekty (mimo jiné banky) přistupovat ke svým klientům v pozici spotřebitelů (nepodnikatelů) při uzavírání smluv.

ZÁPLAVA ROZSUDKŮ

Vývoj soudních sporů nebyl zatím pro klienty bank příliš příznivý. Zpočátku sice soudy ve dvou případech rozhodly v jejich prospěch, následovala však série zhruba stovky rozsudků, jimiž byly žaloby klientů zamítnuty. Vzhledem k nízkým částkám, které byly předmětem sporu, není zpravidla možné v těchto věcech podat proti rozsudku soudu odvolání, a získat tak právní názor vyšší soudní instance.

Klienti iniciativy se následně prostřednictvím advokáta obrátili na Kancelář finančního arbitra, což je zákonem zřízený státní orgán s pravomocí rozhodovat také spory mezi finančními institucemi a jejich klienty. Podle webové stránky bylo k tomuto úřadu podáno přes 90 tisíc návrhů, což je počet schopný tuto instituci s malým počtem zaměstnanců zcela paralyzovat. Podle vlastní tiskové zprávy však považuje arbitr velké množství návrhů za neúplné a vyzývá k odstranění vad.

Protože soudní spory před obecnými soudy nebyly v zásadě úspěšné a řízení před finančním arbitrem budou trvat rovněž dlouhou dobu, využili klienti bank, jejichž žaloby již byly zamítnuty, prakticky poslední možnosti obrany. Tou se stala ústavní stížnost podaná k Ústavnímu soudu proti zamítavým rozsudkům. Ústavní stížnost je specifický prostředek ochrany ústavně zaručených základních práv a svobod. Ústavní soud proto odmítá přehodnocovat rozsud-



ky obecných soudů a zasahuje jen tehdy, shledá-li porušení ústavně zaručeného práva či svobody jednotlivce, tedy velmi intenzivní zásah do postavení jednotlivce. A o to tu nyní běží.

Je totiž otázkou, zda může být protiústavním zásahem do postavení jednotlivce skutečnost, že je dobrovolně uzavřena smlouva určitého obsahu, jejíž obsah je dopředu znám oběma stranám. Ústavní soud dal už mnohokrát najevo, že chrání smluvní autonomii (svobodnou vůli stran uzavřít smlouvu), protože ji považuje za projev ústavně chráněné svobody jednotlivce. Nyní je tedy postaven před otázku, zda svobodný projev vůle může být protiústavní.

ROZHODNE ÚSTAVNÍ SOUD

Rozlišíme dvě roviny problému. I svobodně uzavřená smlouva může být neplatná pro rozpor se zákonem. V tomto případě zákon explicitně nezakazuje sjednat si například poplatek za správu úvěru. Argument o jeho

neplatnosti je postaven na relativně abstraktním ustanovení zákona o zákazu nepřiměřených ujednání k újmě spotřebitele. Obecné soudy až na výjimky dospěly k závěru, že smlouvy, o kterých rozhodovaly, jsou platné, protože ujednání nejsou pro spotřebitele nepřiměřená. Rozpor se zákonem tedy neshledaly. Pokud by Ústavní soud konstatoval, že smlouvy jsou pro rozpor se zákonem neplatné, což teoreticky učinit může, překročí tím meze, které sám sobě stanovil - nepřekoumávat „pouhou“ zákonnost rozhodnutí obecných soudů.

Ústavní soud by tedy musel dospět k závěru, že je protiústavní, aby byl jednotlivec vázán svým projevem vůle. To se mi zdá z ústavního hlediska poněkud problematické.

Ústavní soud, stejně jako ostatní soudy, rozhoduje o jednotlivých případech. Vzhledem k jeho postavení na samém vrcholku české soudní soustavy však nelze podceňovat obecné dopady jeho rozhodnutí. Pokud by Ústavní soud vyslovil v konkrétním přípa-

Je možné, že Ústavní soud bude stát před hrozbou „zaplavení“ mnoha stížnostmi, a bude proto mít tendenci rozhodnout zobecňujícím způsobem, aby se takové „záplavě“ vyhnul.

dě zobecňující závěr o tom, že ujednání o poplatku za správu úvěru je neplatné, jistě by to mělo zásadní dopady pro rozhodování obecných soudů. Ale nejen pro ně. Mělo by to dopady i na praxi při uzavírání smluv, a to proto, že zpochybňovaná ujednání jsou mnohdy součástí všeobecných obchodních podmínek, tedy smluvních nástrojů, které jsou nezbytné pro uzavírání typových smluv (telekomunikace, banky, pojišťovny atd.).

Bude-li tedy Ústavní soud ochoten ústavní stížnost vůbec věcně projednat, bylo by velmi žádoucí, bez ohledu na výsledek, aby pečlivě zvážil důsledky svého rozhodnutí, zejména pak aby zdůraznil, že jeho posouzení se vztahuje na konkrétní případ a nelze jej přenést na případy jiné. Je však možné, že Ústavní soud bude stát před hrozbou „zaplavení“ mnoha stížnostmi, a bude proto mít tendenci rozhodnout zobecňujícím způsobem, aby se takové „záplavě“ vyhnul.

Pro právní praxi je důležitá jistota a předvídatelnost. Ústavní soud by měl mít tyto významné právní hodnoty na paměti, až bude ústavní stížnosti posuzovat. ●



JAN TRYZNA
advokát